

Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w m.st. Warszawie,
ul Kochanowskiego 21, 01-864 Warszawa; tel: 22 310 79 00;
tel: 22 311 80 07-09; email: kancelaria.psse.warszawa@sanepid.gov.pl; sekretariat.psse.warszawa@sanepid.gov.pl
Oddział Promocji Zdrowia, ul Cyrulików 35;
email: ozp.psse.warszawa@sanepid.gov.pl

NAPOJE ENERGETYZUJĄCE – WPŁYW NA ZDROWIE DZIECI I MŁODZIEŻY

Dominika Gołębiewska-Niezgoda

Warszawa, marzec 2023.

NAPOJE ENERGETYZUJĄCE

- Napoje energetyzujące stanowią grupę produktów obecnych w Europie od kilkunastu lat.
- Pierwszy napój tego typu został wprowadzony na rynek w Austrii w 1987 r., a w USA dziesięć lat później.
- Do Polski napoje energetyzujące dotarły w roku 1995.

NAPOJE ENERGETYZUJĄCE

- (tzw. *energy drinki*) to gazowane napoje bezalkoholowe, które mają działanie pobudzające. Napoje te, wzbogacone są o substancje, które mają za zadanie poprawiać sprawność fizyczną (w krótkim przedziale czasowym), psychofizyczną oraz zdolność koncentracji. Najczęściej w swoim składzie zawierają kofeinę, znaczną ilość cukru i taurynę.

SKŁAD NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH

Większość napojów energetyzujących ma bardzo podobny skład surowcowy i zawiera głównie:

- **cukry proste,**
- **kofeinę,**
- **guaranę,**
- **taurynę,**
- **inozytol,**
- **witaminy z grupy B,**
- **substancje aromatyzujące,**
- **dwutlenek węgla**
- **substancje konserwujące,**
- **regulatory kwasowości,**

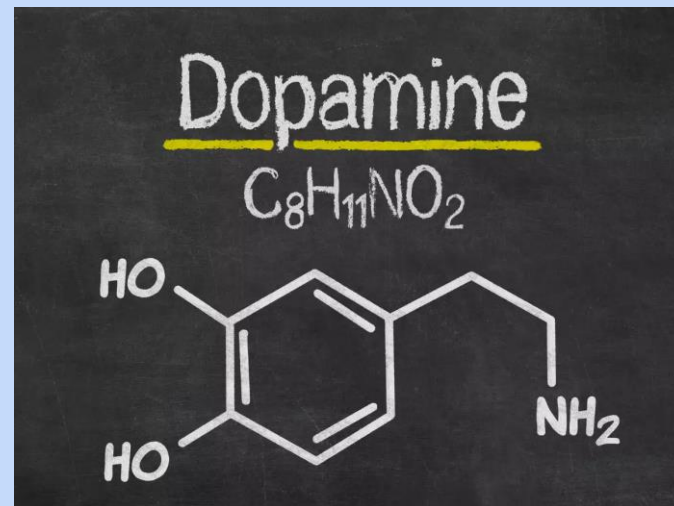

CUKRY PROSTE

- Wysoka zawartość glukozy – cukru który jest łatwo przyswajalny. Powoduje gwałtowne zwiększenie glukozy we krwi i gwałtowny wyrzut insuliny, dlatego działa niekorzystnie nie tylko na osoby z zaburzoną tolerancją glukozy, ale również na osoby które chorują na trądzik młodzieńczy. Gwałtowny wzrost stężenia glukozy sprzyja powstawaniu zmian skórnych a tym samym może zaostrzyć trądzik.
- Podwyższony poziom glukozy może powodować nadciśnienie tętnicze oraz nieprawidłowe parametry profilu lipidowego, czyli cholesterolu.
- Cukier zawarty w kolorowych napojach energetyzujących może przyczynić się do niealkoholowego stłuszczenia wątroby.

CUKRY PROSTE

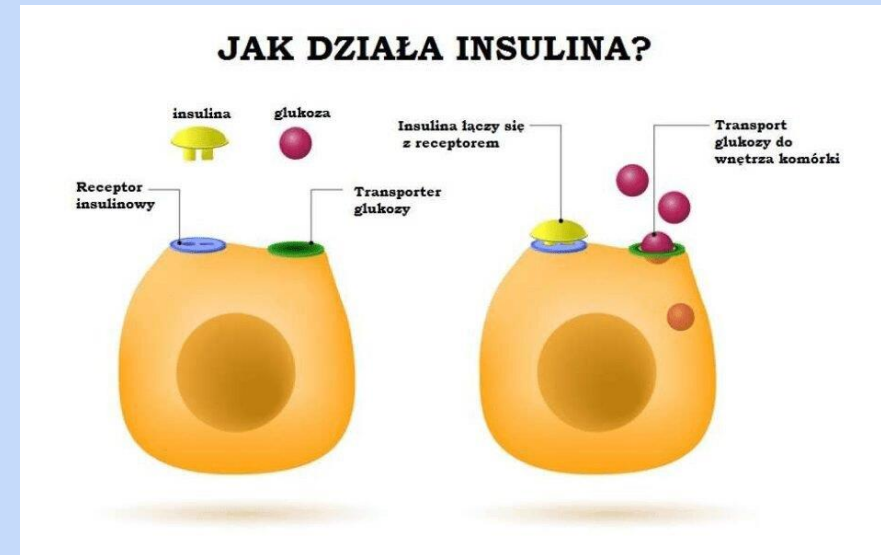
- Energetyk zaczyna działać już po pierwszym łyku. To właśnie przez cukier, który dostaje się do naszej jamy ustnej. Następnie wysyłana jest informacja do mózgu pobudzając go do wyzwolenia DOPAMINY – hormonu szczęścia.

KRÓTKOTRWAŁY „ZASTRZYK ENERGII”

- Poziom cukru we krwi gwałtownie wzrasta.
- Samopoczucie poprawia się.
- Trzustka zaczyna wytwarzać duże ilości insuliny, która reguluje poziom otrzymanej przed chwilą glukozy z napoju energetyzującego.
- Stężenie glukozy spada szybko w dół, razem z poziomem dopaminy. **Po przyplywie energii może pojawić się nagle osłabienie, senność, znużenie i apatia.**

CUKRY PROSTE A PRÓCHNICA

- Do powstawania próchnicy przyczyniają się cukry proste zawarte w kolorowych napojach gazowanych i napojach energetyzujących oraz bakterie żyjące w naszej jamie ustnej. Bakterie żywiąc się wytwarzają kwas, a ten z kolei atakuje nasze zęby jeszcze na długi czas po spożyciu. Z czasem szklivo zęba ulega rozpuszczeniu w efekcie prowadząc do **próchnicy**.

REGULATORY KWASOWOŚCI

- Duża ilość węglowodanów w napojach energetyzujących w połączeniu z wysokim stopniem kwasowości wpływa negatywnie na szkliwo zębów.
- Sprzyja to demineralizacji szkliwa nazębnego, a zawarta w NE sacharoza jest doskonałą pożywką dla bakterii wywołujących próchnicę.

KOFEINA

- Napoje energetyzujące są obecnie istotnym źródłem kofeiny, szczególnie wśród młodych osób.
- Z powodu braku regulacji prawnych **zawartość kofeiny w tych produktach** jest zróżnicowana i **wykazuje tendencje wzrostowe**.
- **Jak wynika z badań Instytutu Żywności i Żywienia, mała puszka (250 ml) napoju energetyzującego może dostarczać od 67 do 83 mg kofeiny.**
- Pojawiają się marki produktów o większej zawartości kofeiny, a także rozwija się rynek tzw. **energy shots** w małych jednostkowych opakowaniach, o dużej koncentracji kofeiny.
- Kofeina szybko wchłania się z przewodu pokarmowego, osiągając maksymalne stężenie we krwi po 30–120 minutach od spożycia, w zależności od indywidualnych uwarunkowań organizmu i obecności treści pokarmowej w żołądku.

KOFEINA JEST SZKODLIWA?

To zależy od dawki i od tego kto ją spożywa.

Do **400 mg** kofeiny w ciągu dnia, dla dorosłego zdrowego człowieka – nie jest szkodliwa.

Jednak dla osób chorujących na nadciśnienie tętnicze, kobiet w ciąży, dzieci i młodzieży taka dawka do bezpiecznych już nie należy.

- - **kobiety w ciąży nie powinny przekraczać 200 mg kofeiny dziennie**
- - **dzieci do 3 mg kofeiny na kg masy ciała dziennie**

ZAWARTOŚĆ KOFEINY

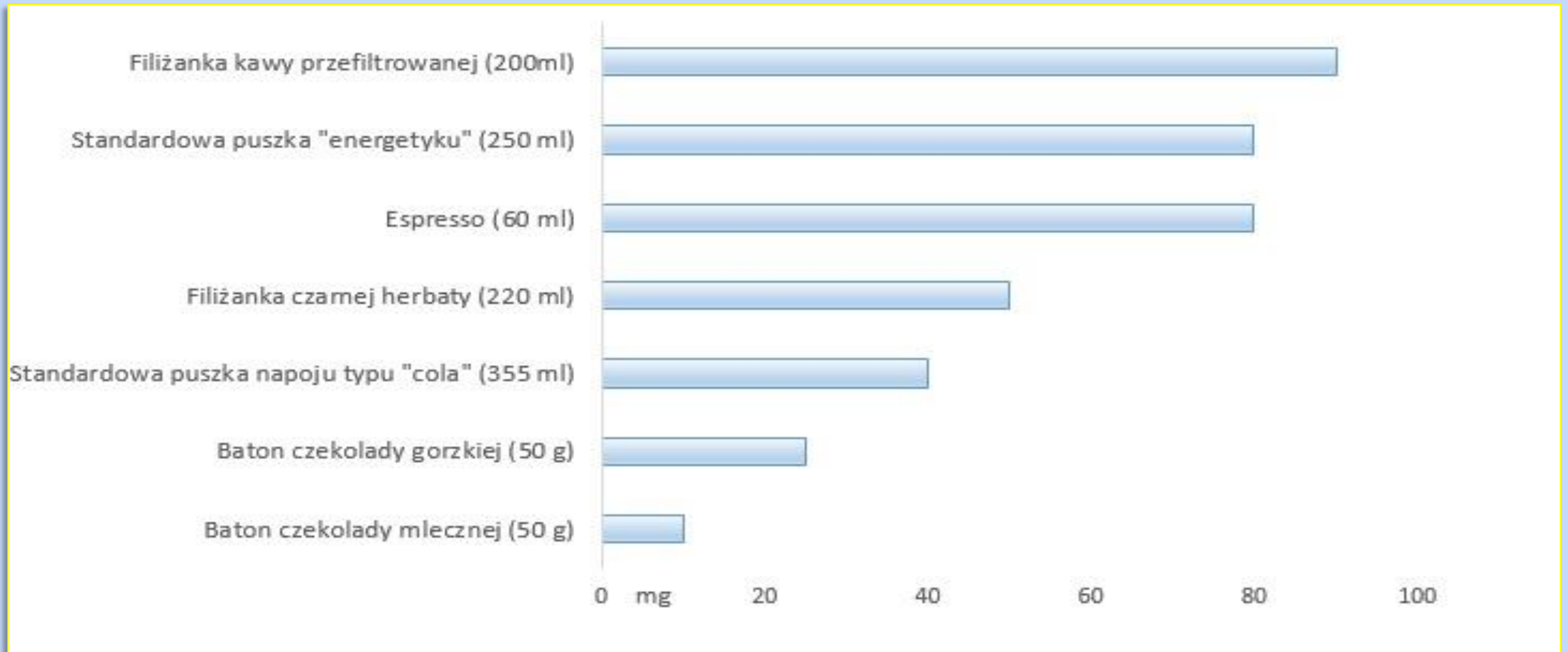
Masa ciała dziecka (kg)	Maksymalna dzienna dawka kofeiny (mg)
15	45
20	60
25	75
30	90
40	120
50	150
60	180
... 106,7	... 320

Red Bull (250ml) 80mg kofeiny

Monster Energy (500ml) 150 mg kofeiny

Black Energy (1 L) 320 mg kofeiny

ZAWARTOŚĆ KOFEINY

KOFEINA

- *„Spożywanie jej w niewielkich ilościach korzystnie stymuluje aktywność centralnego układu nerwowego, natomiast w przypadku większych dawek mogą pojawiać się objawy rozdrażnienia, niepokoju, napady lęku, bezsenność lub zaburzenia koordynacji ruchowej (...).”*
- W diecie dzieci i młodzieży ilość spożywanej kofeiny powinna być kontrolowana, przede wszystkim z uwagi na jej **oddziaływanie na ośrodkowy układ nerwowy**, znajdujący się w okresie intensywnego wzrostu i dojrzewania, gospodarkę wapniową w organizmie i czas snu.

GUARANA

Guaraną nazywa się ekstrakt roślinny pozyskiwany z południowoamerykańskiej rośliny *Paulinia guaran*, słynącej z najwyższej zawartości kofeiny.

Dodawanie jej do napojów energetyzujących **powoduje zwiększenie całkowitej zawartości kofeiny**, co może być stosunkowo niebezpieczne, gdyż producenci tych napojów nie zamieszczają informacji ile kofeiny zawiera sama guarana.

Warto pamiętać, że 1 gram guarany równa się blisko 40mg kofeiny.

TAURYNA

- Tauryna jest niezbędnym aminokwasem dla organizmu człowieka, naturalnie występuje w diecie bogatej w produkty odzwierzęce.
- Naturalnie tauryna wspomaga prawidłowe działanie układu nerwowego.
- Natomiast sztuczna tauryna dodawana do NE, nie wywiera pozytywnego wpływu na organizm, ponieważ wysoka zawartość kofeiny i cukru, niweluje potencjalne korzyści zdrowotne tego aminokwasu.
- Syntetyczna tauryna jest dodawana do napojów energetyzujących w celu neutralizowania innych składników tego produktu, ponieważ działa wyciszająco. Np. może zmniejszać skutki uboczne dużej ilości kofeiny, takich jak: kołatanie serca, rozdrażnienie, lęk.

TAURYNA

Naukowcy sugerują, że przekroczenie dopuszczalnej dziennej normy spożycia tauryny może być powiązane z wystąpieniem encefalopatii czy zaburzeń funkcji błon komórek układu nerwowego.

Tauryna metabolizowana jest również przez nerki, stąd szczególnie ostrożnie do przyjmowania tej substancji powinny podchodzić osoby z dysfunkcją tego narządu.

INOZYTOL

- Zwiększa wrażliwość receptorów serotoninowych, co sprzyja poprawie samopoczucia, a także sprawności umysłowej.
- Spożycie nadmiernych ilości inozytolu prowadzi do zaburzenia równowagi wapniowo – fosforowej i wzrostu stężenia fosforu w organizmie co w konsekwencji może skutkować łamliwością kości.

WITAMINY Z GRUPY B

- Zapotrzebowanie na dany składnik zależy od wielu czynników, a najbardziej od wieku.
- Dzieci oraz młodzież, pijąc napoje energetyzujące są bardziej narażone na negatywne skutki przedawkowania witamin.

SUBSTANCJE KONSERWUJĄCE I AROMATYZUJĄCE

- Konserwanty, substancje aromatyzujące i inne sztuczne dodatki występujące nawet w niewielkich ilościach nie są w diecie zalecane. Mogą szkodzić, wywołując reakcje alergiczne czy prowadząc do rozwoju wrzodów żołądka.
- Ilość stosowana w produktach nie przekracza wartości toksycznej, natomiast lepiej unikać ich w żywności.

DWUTLENEK WĘGLA

- Dwutlenek węgla dostaje się do układu krwionośnego, a tam organizm neutralizuje go za pomocą zasadowego wapnia pobieranego w kościach co w konsekwencji może skutkować osłabieniem tych narządów, co może w przyszłości doprowadzić do osteoporozy.

DLACZEGO DZIECI PIJĄ NAPOJE ENERGETYZUJĄCE?

60% dzieci pije napoje energetyzujące ze względu na ich smak lub jako źródło energii (ok. 31% spożywających)

Częstym błędem popełnianym przez ludzi jest spożywanie NE w celu zaspokojenie pragnienia.

Warto zaznaczyć, że napoje te **NIE nawadniają organizmu i nie powinno się ich spożywać w takim celu.**

SPOŻYCIE

- W Polsce 2,1% dzieci w wieku 3-9 lat regularnie pije energetyki.
- Odsetek ten jest dużo wyższy wśród młodzieży 10-17 lat – wynosi 35,7% u chłopców i 27,4% dziewcząt.

-wynika z raportu Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, przygotowanego na podstawie krajowego badania sposobu żywienia i stanu odżywienia populacji polskiej (2021 r.)

BEZPIECZEŃSTWO ZDROWOTNE

Jak podaje Narodowe Centrum Edukacji Żywniowej:

„Składniki zawarte w napojach energetycznych mogą mieć bardzo szkodliwy wpływ na zdrowie dzieci. Kofeina stanowi podstawowy składnik tych napojów, nie jest przy tym zalecana w diecie dzieci, gdyż ma działanie psychoaktywne. Wzrost jej spożycia przez dzieci może powodować zmiany nastroju, rozdrażnienie, niepokój, a spożycie dużych ilości (5 mg/kg masy ciała/dobę) powoduje wzrost ciśnienia tętniczego krwi. Ponadto kofeina negatywnie wpływa na gospodarkę wapniową, co może powodować zaburzenia w procesie tworzenia kości. Duże spożycie kofeiny może również wpływać na długość i jakość snu dzieci. **Grupą szczególnego ryzyka są dzieci z cukrzycą, chorobami sercowo-naczyniowymi, chorobami nerek, wątroby, nadczynnością tarczycy oraz niestabilnie emocjonalnie.**”

JAKIE MOGĄ BYĆ SKUTKI NADMIERNEGO SPOŻYWANIA NE?

Mała masa ciała powoduje, że składniki napojów osiągają wyższe stężenie w organizmie, co może powodować efekty toksyczne m.in.:

Ból głowy, ból brzucha

Zaburzenia gospodarki glukozowo-insulinowej - insulinooporność następnie cukrzyca typu 2

Kołatanie serca

Zaburzenia rozwoju ukł. nerwowego

Pogorszenie jakości snu

Zaburzenia gospodarki wapniowej

Nadmierna potliwość

Poczucie silnego rozbicia i rozdrażnienia

POWAŻNE KONSEKWENCJE ZDROWOTNE

Historia z życia wzięta.

6 letni Francisco podczas odwiedzin u babci w Matamoros w północno-wschodnim Meksyku sięgnął po szklankę wypełnioną popularnym energetykiem i wypił jej zawartość za jednym razem.

6-latek niemal natychmiast zaczął odczuwać silne dolegliwości. Rodzina szybko zabrała chłopca do lokalnego szpitala. **U małego pacjenta zdiagnozowano poważne zatrucie organizmu, które doprowadziło do śmierci mózgu.** Chłopiec spędził 6 dni w śpiączce. Po tym czasie jego matka zdecydowała się odłączyć chłopca od aparatury sztucznie podtrzymującej życie.

Nie poinformowano, czy Francisco miał wcześniej zdiagnozowane jakiegokolwiek inne schorzenia związane z układem sercowo-naczyniowym.

Media podają, że dziecko wypilo „*napój z potworem w nazwie*”.

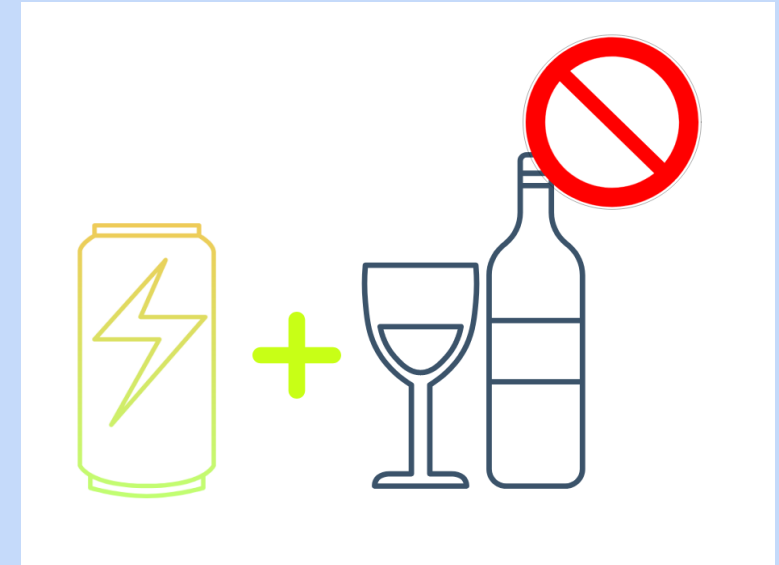
NAPOJE ENERGETYZUJĄCE A ALKOHOL

- Alkohol jest środkiem o depresyjnym działaniu na układ nerwowy, podczas gdy kofeina działa na niego stymulująco.

- Takie połączenie powoduje **drastyczny skok tętna**.

- Mieszając napój energetyzujący z alkoholem efekty działania obu substancji znoszą się wzajemnie, w efekcie czego dochodzi do takiego samego upojenia, jak przy spożywaniu samego alkoholu, jednak **dochodzi do zaburzenia prawidłowej oceny swego samopoczucia.**

- Stąd też osoby stosujące takie niekorzystne połączenie statystycznie częściej podejmują decyzje nieadekwatne do swojego stanu i częściej ulegają wypadkom.**

NAPOJE ENERGETYZUJĄCE A LEKI

Napoje energetyzujące nie powinny być łączone z niektórymi lekami:

antybiotyki mogą upośledzać rozkład kofeiny w organizmie,

leki przeciwbólowe (np. ibuprofen) wskazują silniejsze działanie w obecności kofeiny,

leki uspokajające działają słabiej

PROJEKT NOWELIZACJI USTAWY O ZP

- Zgodnie z projektem, nowelizacja ustawy o zdrowiu publicznym miałaby wejść w życie od 1 stycznia 2024 r.

Projekt nowelizacji ustawy o zdrowiu publicznym zakłada wprowadzenie całkowitego zakazu sprzedaży napojów z dodatkiem tauryny i kofeiny osobom poniżej 18. roku życia, na terenie szkół oraz innych jednostek systemu oświaty oraz w automatach.

Według projektu zabroniona miałaby być reklama i promocja energetyków m.in. skierowana:

- do młodzieży lub dzieci;
- łącząca spożywanie napojów z dodatkiem kofeiny lub tauryny z energią i witalnością;
- zawierająca stwierdzenia, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny mają właściwości lecznicze;
- mówiąca, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny przywracają prawidłowy poziom płynów w organizmie; wywołującą skojarzenia m.in. z atrakcyjnością seksualną, relaksem lub wypoczynkiem, sukcesem zawodowym lub życiowym, czy tworzącą wrażenie, że napoje z dodatkiem kofeiny lub tauryny mogą być stosowane razem z napojami alkoholowymi.

Nie wolno będzie też wyświetlać reklam energetyków w telewizji w godzinach 6 od 22.

JAK JEST W INNYCH KRAJACH?

- Wiele krajów próbuje ograniczać spożycie energetyków przez młodzież i dzieci poprzez wprowadzanie m.in. limitu wieku umożliwiającego ich zakup.
- np. w USA napoje energetyczne mogą kupować osoby po 21. roku życia, w Niemczech czy Wielkiej Brytanii - te, które skończyły 16 lat, a na Litwie i Łotwie - po 18. roku życia.

CO NOWEGO NA RYNKU ENERGETYKÓW?

- Producenci napojów energetyzujących tworzą nowe produkty z dodatkiem kofeiny np. żelki.
- Około 10 mg kofeiny w jednym żelku.

Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w m.st. Warszawie,
ul Kochanowskiego 21, 01-864 Warszawa; tel: 22 310 79 00;
tel: 22 311 80 07-09; email: kancelaria.psse.warszawa@sanepid.gov.pl; sekretariat.psse.warszawa@sanepid.gov.pl
Oddział Promocji Zdrowia, ul Cyrulików 35;
email: ozp.psse.warszawa@sanepid.gov.pl

Dziękuję za uwagę

Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w m.st. Warszawie,
ul Kochanowskiego 21, 01-864 Warszawa; tel: 22 310 79 00;
tel: 22 311 80 07-09; email: kancelaria.psse.warszawa@sanepid.gov.pl; sekretariat.psse.warszawa@sanepid.gov.pl
Oddział Promocji Zdrowia, ul Cyrulików 35;
email: ozp.psse.warszawa@sanepid.gov.pl

Źródło:

1. Godala, Małgorzata, et al. "Spożycie napojów energetyzujących przez sportowców. Cz. II. Znajomość składu napojów energetyzujących." (2013)
2. <https://www.thesun.ie/news/8691583/mum-horror-six-boy-died-energy-drink/>
3. Farmaceutycznej, K. B. Napoje energetyzujące–współczesne zagrożenie zdrowotne dzieci i młodzieży.
4. Hammond D, Reid JL, Zukowski S. Adverse effects of caffeinated energy drinks among youth and young adults in Canada: a Web-based survey. *CMAJ Open*. 2018 Jan 9;6(1)
5. Breda, João Joaquim, et al. "Energy drink consumption in Europe: a review of the risks, adverse health effects, and policy options to respond." *Frontiers in public health* (2014): 134.
6. Raport Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA): External Scientific Report. Gathering consumption data on specific consumer groups of energy drinks. Supporting Publications 2013: EN-394 (<https://www.efsa.europa.eu/en/supporting/pub/394e>)
7. <https://www.prawo.pl/oswiata/zakaz-sprzedazy-energetykow-projekt,519781.html>